

Stadsbyggnadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till gatu- och samhällsmiljönämnden

Datum:
2025-02-25

Diarienummer:
GSN-2023-02708

Handläggare:
Shirin Khalil

Riktlinje för hämta- och lämnafunktion vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet

Förslag till beslut

Gatu- och samhällsmiljönämnden beslutar

1. **att** överlämna förslag till riktlinje för hämta- och lämnafunktion vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet, **bilaga 1**, till kommunstyrelsen för vidare hantering.

Ärendet

Gatu- och samhällsmiljönämnden har i Mål och budget fått uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag utarbeta riktlinjer för hämta- och lämnafunktion vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet. Detta för att med tillräcklig geografisk distans säkerställa trafiksäkerheten för barn som går, cyklar och åker kollektivt till dessa verksamheter.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsbyggnadsförvaltningen tillsammans med utbildningsförvaltningen, kommunledningskontoret, kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen, Uppsala arenor och fastigheter AB, Skolfastigheter AB och Uppsalaparkerings AB.

Barn- och jämställdhetsperspektivet har beaktats i arbetet med riktlinjerna genom förbättrad trafiksäkerhet för barn som går, cyklar eller åker kollektivt till förskolan, skolan eller platser för idrotts-, kultur- eller fritidsverksamhet. Näringslivsperspektivet är inte relevant i ärendet.

Föredragning

Barnkonventionen blev svensk lag den 1 januari 2020, vilket medförde högre krav på att Sveriges kommuner arbetar systematiskt med frågor som rör barns rättigheter. Detta arbete ligger i linje med Uppsala kommuns mål att bli en fossilfri välfärdskommun år 2030, där alla kommunens verksamheter måste bidra till omställningen.

En viktig del av denna omställning är att säkerställa barns rätt till en trygg och säker väg till förskola, skola och fritidsaktiviteter. Resan dit kan bidra till att stärka barnens självständighet och utveckling samt främja deras välbefinnande.

Barn ska ha möjlighet att resa självständigt genom att gå, cykla eller åka kollektivt. Trots detta visar forskningen att allt fler barn skjutsas med bil, delvis som en följd av det fria skolvalet som infördes 1992 som har lett till att många barn bor längre från sina skolor och att fler skjutsas med bil. Samtidigt leder bilskjutsandet till trafiksäkerhetsproblem för andra barn som går, cyklar eller åker kollektivt, vilket i sin tur gör att vårdnadshavare i högre grad upplever trafikmiljöerna som otrygga. Biltrafiken utanför skolor vid hämtning och lämning är ett utbrett problem i många kommuner. Det är nödvändigt att planera för säkra och trygga skolvägar på ett kontinuerligt och övergripande sätt, med barnens bästa i fokus.

För att främja en trygg och hållbar miljö kring förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet arbetar Uppsala kommun med åtgärder som ska öka trafiksäkerheten och minska biltrafiken i dess närhet. En del av lösningen är att placera hämta- och lämnplatser en bit ifrån dessa verksamheter, vilket minskar trafikchaos och skapar en säkrare miljö för barnen. Genom att integrera sådana lösningar i tidiga planeringsskedena för nya förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet kan kommunen effektivare förbättra trafiksäkerheten och uppmuntra hållbara resval.

Vid befintliga verksamheter är trafikinfrastrukturen utbyggd, vilket innebär att åtgärderna måste anpassas efter platsens förutsättningar. Beroende på platsen kan det vara möjligt att implementera effektiva åtgärder även vid befintliga miljöer såsom att arbeta med beteendeförändring i kombination med fysiska åtgärder och trafikregleringar, men möjligheterna begränsas när åtgärderna inte har beaktats från början i planeringsprocessen.

Riktlinjen för hämta- och lämnafunktion utgör en del av arbetet för att minska biltrafiken kring förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet. Genom att skapa möjligheter för hämtning och lämning av barn vid en plats som inte ligger i direkt anslutning till dessa verksamheter strävar vi efter att minska trängseln och öka trafiksäkerheten i närmiljön.

Ekonomiska konsekvenser

Åtgärder för förbättring av trafiksituationen vid befintliga förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur-, och fritidsverksamhet som görs på allmän plats görs inom ramen för gatu- och samhällsmiljönämndens budget.

Kostnaden för åtgärder kommer att beräknas individuellt för varje enskilt fall.

Kostnaden för att anordna hämta- och lämnplatser vid nya förskolor, skolor samt platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet i nya detaljplaner kommer att variera beroende på platsens förutsättningar och andra faktorer som är specifika för

verksamheten.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 25 februari 2025
- Bilaga 1, Riktlinje för hämta- och lämnafunktion vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet
- Bilaga 2, Presentation

Stadsbyggnadsförvaltningen

Anna Axelsson
Biträdande stadsbyggnadsdirektör

Normerande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:

Datum:
ÅÅÅÅ-MM-DD

Diarienummer:
NNN-20##-####

Riktlinje för hämta- och lämnafunktion vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet

Policy

Riktlinje

Rutin

Vägledning

Innehåll

Inledning	3
Syfte.....	3
Omfattning	3
Hämta- och lämnafunktion vid nya förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet	4
Hämta- och lämnafunktion vid befintliga förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet	5
Definitioner och begrepp	6
Ansvar.....	6
Implementering och uppföljning.....	6

Inledning

Trafiksäkerhet är en central fråga för att säkerställa barns och ungas trygghet när de färdas till och från förskolor, skolor samt platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet. Genom att minska biltrafiken runt dessa platser kan vi både öka trafiksäkerheten och främja ett mer hållbart och hälsosamt resande för barn och unga.

Trafiksituationen runt skolor, förskolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet är ofta komplex, med blandad trafik, parkering och hög belastning vid vissa tider på dygnet. Detta ökar risken för olyckor, vilket gör det avgörande att arbeta för att minska biltrafiken och skapa bättre förutsättningar för barn som går, cyklar eller reser kollektivt.

Syfte

Riktlinjen syftar till att stödja arbetet för en säker och hållbar trafikmiljö vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur-, och fritidsverksamhet. Målet är att skapa en trygg och säker omgivning och bidra till att fler går, cyklar eller reser kollektivt.

Omfattning

Riktlinjen gäller de nämnder, bolag och verksamheter som ansvarar för planering, projektering och drift av förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet. Riktlinjen ska tillämpas på kommunala förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet, men bör även eftersträvas inom privata verksamheter.

Riktlinjen gäller placering och planering av hämta- och lämnafunktion för angöring med bil för nya tillkommande samt för befintliga förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet.

Hämta- och lämnafunktion vid nya förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet

Vid etablering av nya verksamheter finns det goda möjligheter att från början skapa trafiklösningar som både förbättrar trafiksäkerheten och minskar biltrafiken. När biltrafiken minskar i närheten av förskolor, skolor samt platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet ökar säkerheten för de barn och unga som tar sig dit. Genom att placera hämta- och lämnaplatser en bit bort från verksamheterna, istället för dess direkta anslutning, kan biltrafiken minskas och utrymme skapas för mer aktivt resande. Detta främjar både hälsa, självständighet och hållbarhet, samtidigt som det stödjer den önskvärda utvecklingen mot ökad hållbarhet i samhället.

- Vid etablering av nya förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet ska placering väljas med hänsyn till en infrastruktur som främjar möjligheten att gå, cykla och åka kollektivt.
- För att skapa trygga och trafiksäkra hämta-lämna platser bör parkeringsplatser planeras med tillräcklig geografisk distans. Detta för att även möjliggöra för bilfria zoner vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet.
- Vid planering av en hämta-lämnaplats ska det finnas, eller finnas möjlighet att anlägga, en säker och trygg gångbana fram till förskolan, skolan och platsen för idrotts-, kultur- eller fritidsverksamheten.
- Cykelparkeringar ska placeras nära entréerna och utformas så att det är attraktivt att parkera sin cykel under en hel dag, med ramlås och om möjligt väderskydd. Cykelparkering för förskolor ska planeras med plats att låsa fast lådcyklar eller cykelvagnar.
- För att uppmuntra och underlätta för fler att resa kollektivt bör hänsyn tas till kollektivtrafiken och placering av busshållplatser. Detta är särskilt viktigt vid planering av kultur- och idrottsanläggningar där stora publikgrupper förväntas.
- Nödvändiga informationsinsatser och arbete med beteendeförändring ska kombineras med fysiska åtgärder och/eller trafikregleringar för att öka andelen som går, cyklar och åker kollektivt till verksamheterna och minska biltrafiken i dess närhet.

Hämta- och lämnafunktion vid befintliga förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet

För redan existerande förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet är det ofta mer begränsat att implementera omfattande förändringar, eftersom infrastrukturen och trafiksituationen redan är etablerad. Åtgärder för att möjliggöra för hämta-lämnplatser en bit bort från dessa befintliga verksamheter, och därav minska biltrafiken i dess närhet, ska anpassas efter de specifika förhållandena på platsen. I vissa fall kan det vara nödvändigt att införa trafikregleringar eller genomföra fysiska förändringar, medan andra situationer kan kräva insatser genom informationskampanjer. Ofta är det dock en kombination av dessa åtgärder som ger bäst resultat.

- För att möjliggöra för bilfria zoner vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet ska en tillräcklig geografisk distans till hämta-lämnplatser eftersträvas.
- Befintliga allmänna parkeringsplatser som ligger med ett avstånd från förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet ska vid behov och där det så är möjligt utnyttjas för att minska trafikbelastningen i närheten av dessa verksamheter. Detta kan exempelvis ske genom införandet av korttidsparkering.
- En säker och trygg gångbana ska finnas från de anvisade allmänna parkeringsplatserna till förskolan, skolan och platsen för idrotts-, kultur- och fritidsverksamheten.
- För att möjliggöra för bilfria zoner så ska trafikregleringar, så som parkeringsförbud eller förbud mot motorfordonstrafik, införas där så är möjligt och lämpligt.
- Nödvändiga informationsinsatser och beteendeförändrande åtgärder ska kombineras med fysiska åtgärder och/eller trafikregleringar för att främja gång, cykling och kollektivtrafik, och därmed minska biltrafiken kring förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet.

Definitioner och begrepp

Begrepp som är viktiga för att kunna förstå och följa riktlinjen:

Säker och trygg skolväg: vägar som kännetecknas av minimerad risk för konflikter med motorfordon, låga fordonshastigheter, låga motorfordonsflöden, bra belysning, god sikt, samt bra drift och underhåll.

Skola: Med skola avses grundskola.

Hämta-och lämnafunktion: hämta-lämnplatser för biltrafik.

Tillräcklig geografisk distans: Riktlinjen kan inte förutse alla tänkbara situationer, vilket innebär att en bedömning behöver göras baserad på platsens specifika förutsättningar. Bedömningen kan ta hänsyn till allmänna intressen, såsom en god trafikmiljö samt människors säkerhet och tillgänglighet. För att minska belastningen i direkt anslutning till förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet bör däremot hämta- och lämna platser placeras runt 200 meters avstånd, vilket motsvarar en 5 minuters promenad enkel väg. Undantag från detta avstånd kan göras i särskilda fall.

Bilfri zon: En bilfri zon innebär att på en begränsad sträcka hindra all eller viss trafik med motorfordon antingen permanent eller under vissa tider på dygnet.

Allmän plats: gata, väg, park, torg eller annat område som enligt en detaljplan är avsett för ett gemensamt behov.

Kvartersmark: Kvartersmark definieras i plan- och bygglagen som ”mark som enligt en detaljplan inte ska vara allmän plats eller vattenområde”, exempelvis anges ändamålet parkering.

Ansvar

Nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att riktlinjen implementeras i den egna verksamheten. Kommunstyrelsen, genom stadsbyggnadsförvaltningen, ansvarar för att stödja nämnder och bolagsstyrelser i tillämpningen av riktlinjen.

Implementering och uppföljning

Stadsbyggnadsförvaltningen ansvarar för att genomföra en genomgång av riktlinjen med berörda förvaltningar och bolag efter beslut samt för att samordna en gemensam uppföljning efter införandet.

Uppföljning av riktlinjens krav på avstånd vid hämtning och lämning samt eventuella avvikelser sker kontinuerligt för respektive verksamhet, nämnd som styrelse.

Riktlinje för hämta- och lämnafunktion vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet

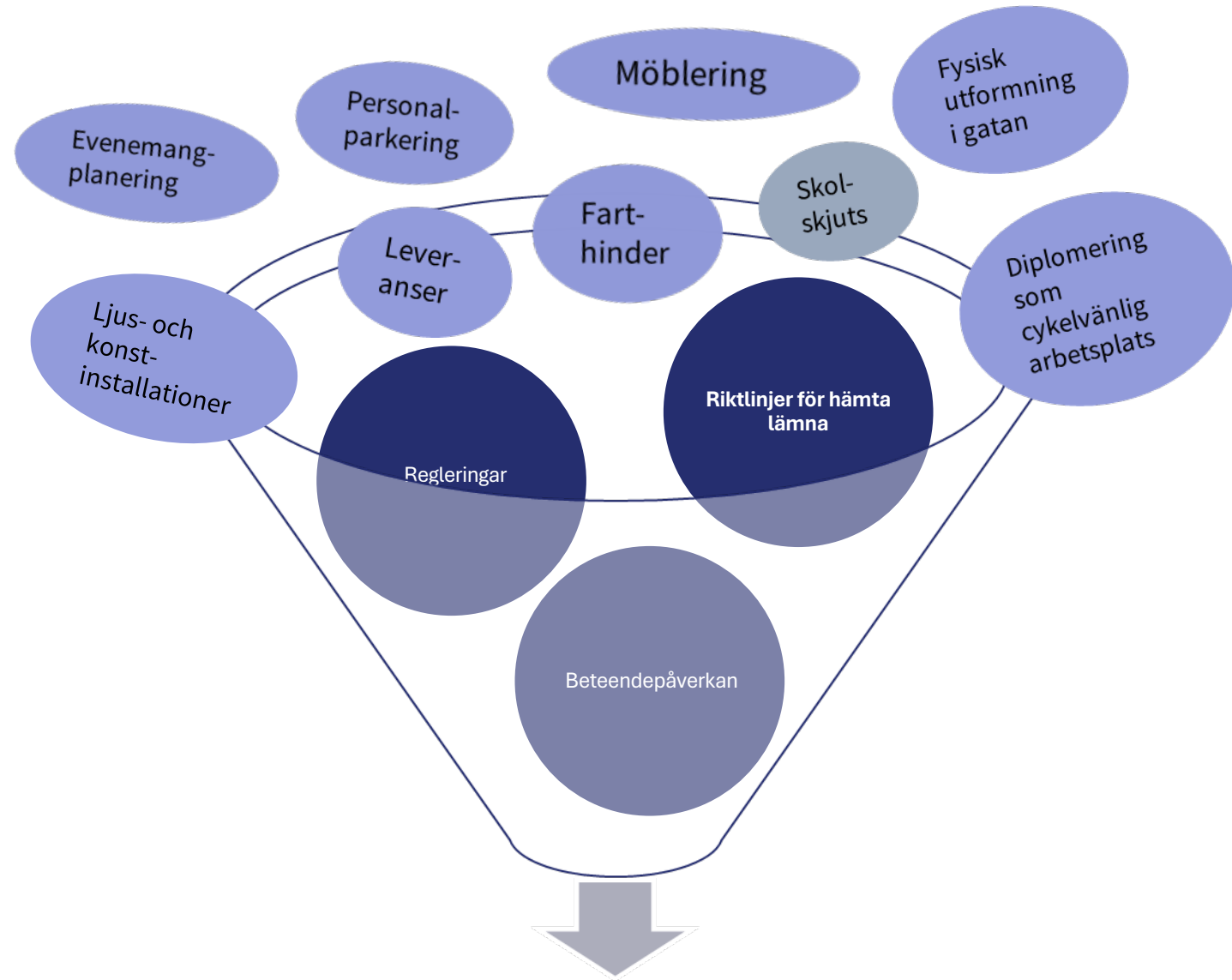
19 mars 2025

Shirin Khalil

Uppdrag 45. Förbättra trafiksäkerheten för barn och unga vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet

Berörda: GSN, UBN, KS, Skolfastigheter, Uppsala arenor och fastigheter, KTN, IFN och PBN

Barn och unga ska ha trygga och säkra vägar till förskola, skola och fritidsaktiviteter. Om barn kan gå och cykla tryggt är det bra för miljö och hälsa. Det ökar också barns frihet. Uppsala kommun ska förbättra trafikmiljön kring förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet. Bilfria zoner ska successivt införas runt förskolor, skolor och fritidsanläggningar. Riktlinjer ska även utarbetas för hämta- och lämnafunktion vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet för att med tillräcklig geografisk distans säkerställa trafiksäkerheten för barn som går och cyklar till skolan och fritidsaktiviteter.

Bilfria zoner

(fysiska åtgärder, reglering, beteendepåverkan)

Riktlinje – Nya verksamheter

Riktlinjen är uppdelad i två olika delar nya och befintliga verksamheter:

- I nya verksamheter finns det större frihet och möjligheter att från början skapa hämta- och lämnaplatser som ligger en bit bort från verksamheten för att möjliggöra för bilfria zoner.
- Trafikflödena planeras för att leda bort trafiken från verksamheten.
- Nya verksamheter ska planera hämta-lämnaplatser runt 200 meters avstånd, vilket motsvarar en ca 5 minuters promenad enkel väg.
- Bygga säkra gångbanor från hämta- och lämnaplatsen som gör det tryggt att ta sig till verksamheten utan att behöva korsa trafikerade vägar.
- Planera med ett tydligt fokus på hållbarhet genom att skapa infrastruktur som uppmuntrar till kollektivtrafik, gång och cykel.

Hämta- och lämnafunktion vid nya förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet

Vid etablering av nya verksamheter finns det goda möjligheter att från början skapa trafiklösningar som både förbättrar trafiksäkerheten och minskar biltrafiken. När biltrafiken minskar i närheten av förskolor, skolor samt platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet ökar säkerheten för de barn och unga som tar sig dit. Genom att placera hämta- och lämnaplatser en bit bort från verksamheterna, istället för dess direkta anslutning, kan biltrafiken minskas och utrymme skapas för mer aktivt resande. Detta främjar både hälsa, självständighet och hållbarhet, samtidigt som det stödjer den önskvärda utvecklingen mot ökad hållbarhet i samhället.

- Vid etablering av nya förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet ska placering väljas med hänsyn till en infrastruktur som främjar möjligheten att gå, cykla och åka kollektivt.
- För att skapa trygga och trafiksäkra hämta-lämna platser bör parkeringsplatser planeras med tillräcklig geografisk distans. Detta för att även möjliggöra för bilfria zoner vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet.
- Vid planering av en hämta-lämnaplats ska det finnas, eller finnas möjlighet att anlägga, en säker och trygg gångbana fram till förskolan, skolan och platsen för idrotts-, kultur- eller fritidsverksamheten.
- Cykelparkeringar ska placeras nära entréerna och utformas så att det är attraktivt att parkera sin cykel under en hel dag, med ramlås och om möjligt väderskydd. Cykelparkering för förskolor ska planeras med plats att låsa fast lådcyklar eller cykelvagnar.
- För att uppmuntra och underlätta för fler att resa kollektivt bör hänsyn tas till kollektivtrafiken och placering av busshållplatser. Detta är särskilt viktigt vid planering av kultur- och idrottsanläggningar där stora publikgrupper förväntas.
- Nödvändiga informationsinsatser och arbete med beteendeförändring ska kombineras med fysiska åtgärder och/eller trafikregleringar för att öka andelen som går, cyklar och åker kollektivt till verksamheterna och minska biltrafiken i dess närhet.

Riktlinje – Nya verksamheter

- Det är viktigt att arbeta med informationsinsatser och beteendeförändring och kombinera dessa med fysiska åtgärder och/eller trafikregleringar för att öka andelen som går, cyklar och åker kollektivt till verksamheterna och minska biltrafiken i dess närhet.
- För att uppmuntra och underlätta för fler att resa kollektivt bör hänsyn tas till kollektivtrafiken och placering av busshållplatser. Detta är särskilt viktigt vid planering av kultur- och idrottsanläggningar där stora publikgrupper förväntas.

Riktlinje – Befintliga verksamheter

- Trafikinfrastrukturen är utbyggd, vilket innebär att åtgärderna måste anpassas efter platsens förutsättningar.
- För att möjliggöra för bilfria zoner ska en tillräcklig geografisk distans till hämta-lämnplatser eftersträvas. Avståndet kan variera beroende på platsens förutsättningar.
- Befintliga allmänna parkeringsplatser som ligger med ett avstånd från förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet ska vid behov och där det så är möjligt utnyttjas för att minska trafikbelastningen i närheten av dessa verksamheter. Detta kan exempelvis ske genom införandet av korttidsparkering.

Hämta- och lämnafunktion vid befintliga förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet

För redan existerande förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet är det ofta mer begränsat att implementera omfattande förändringar, eftersom infrastrukturen och trafiksituationen redan är etablerad. Åtgärder för att möjliggöra för hämta-lämnplatser en bit bort från dessa befintliga verksamheter, och därav minska biltrafiken i dess närhet, ska anpassas efter de specifika förhållandena på platsen. I vissa fall kan det vara nödvändigt att införa trafikregleringar eller genomföra fysiska förändringar, medan andra situationer kan kräva insatser genom informationskampanjer. Ofta är det dock en kombination av dessa åtgärder som ger bäst resultat.

- För att möjliggöra för bilfria zoner vid förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet ska en tillräcklig geografisk distans till hämta-lämnplatser eftersträvas.
- Befintliga allmänna parkeringsplatser som ligger med ett avstånd från förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet ska vid behov och där det så är möjligt utnyttjas för att minska trafikbelastningen i närheten av dessa verksamheter. Detta kan exempelvis ske genom införandet av korttidsparkering.
- En säker och trygg gångbana ska finnas från de anvisade allmänna parkeringsplatserna till förskolan, skolan och platsen för idrotts-, kultur- och fritidsverksamheten.
- För att möjliggöra för bilfria zoner så ska trafikregleringar, så som parkeringsförbud eller förbud mot motorfordonstrafik, införas där så är möjligt och lämpligt.
- Nödvändiga informationsinsatser och beteendeförändrande åtgärder ska kombineras med fysiska åtgärder och/eller trafikregleringar för att främja gång, cykling och kollektivtrafik, och därmed minska biltrafiken kring förskolor, skolor och platser för idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet.

Riktlinje - Befintliga veksamheter

- Det ska finnas en säker och trygg gångbana från de anvisade parkeringsplatserna till verksamheten.
- För att möjliggöra för bilfria zoner så ska trafikregleringar, så som parkeringsförbud eller förbud mot motorfordonstrafik, införas där så är möjligt och lämpligt.
- Nödvändiga informationsinsatser och beteendeförändrande åtgärder ska kombineras med fysiska åtgärder och/eller trafikregleringar för att främja gång, cykling och kollektivtrafik, och därmed minska biltrafiken kring verksamheterna.

Funbo skola

- Idag reser ca 75 % med bil till skolan, trots att nästan alla elever har tillgång till skolbuskort
- Identifierade åtgärder för att öka attraktiviteten för hållbara resor
 - Befintlig hämta-lämna finns ca 180 m från skolan
 - Förbättra busshållplatsen
 - Sänka hastighet på statlig väg från 70 till 50
 - Förbättra cykelparkeringsmöjligheter
 - Flytta brevlådor för minskad biltrafik
 - Gatan/vägen, belysning, Skoltaxi

Domarringens skola

- Resvaneundersökningen
 - hög bilandel – upplevd trafikproblem vid skolan
 - Både skolan och vårdnadshavare har uttryckt intresse
- Fysisk utformning som har potential att förbättras för högre trafiksäkerhet, lägre andel bilar.
- Identifierade åtgärder för att öka attraktiviteten för hållbara resor
 - Hänvisa till befintliga korttidsparkeringar för hämta- lämna
 - Begränsa personalparkering vid skola samt införa infartsförbud för att skapa en bilfri zon
 - Utredda möjligheten att förbättra gång- och cykelvägar
 - Utredda möjligheten att styra tider för varuleveranser och soopleveranser
 - Beteendepåverkanskampanjer för att uppmuntra till hållbart resande

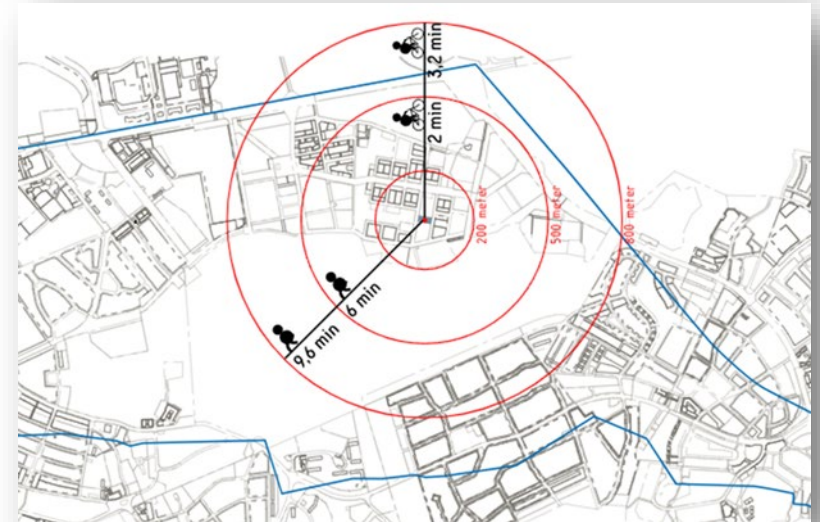
Rosendals skola

- Nyöppnad skola med byggtrafik
- Förslag på hämta- och lämna ca 150 m från skolan som kan samnyttjas med Multihusets hämta-lämna
- Observera, skruva, följa upp
- Bilfri zon- trafikanalys som utreder vad det innebär att ha en bilfri zon och vad får det för konsekvenser för trafikflödena i området

Multihus i Rosendal

- Parkering hänvisas till närliggande mobilitetshus Brandmästaren ca 200 m bort
- Förslag på hämta-lämna/ korttidsparkering ca 100 m från Rosendals multihus
- Arbete med mobilitetsåtgärder i form av genomförande, uppföljning och revidering
- Planen uppdateras och revideras årligen
- Projektplan där varje åtgärd ska beskrivas
- Inför slutbesked ska den första planen redovisas och godkännas av projekt Rosendal

Uppsala
kommun